

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Hippologenheten

Seminariekurs i hästens biologi, 5 hp

2012

Olika inhyssningssystem och deras påverkan på unghästens
mentala hälsa

Nina Pietarila

Strömsholm

HANDLEDARE:

Karin Morgan, Strömsholm

Seminariekurs i hästens biologi (HO0084) är en obligatorisk del i hippologutbildningen och syftar till att ge de studerande grundläggande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt kunna analysera och relatera olika värden, samt redogöra för uppgift skriftligt och muntligt. Föreliggande arbete är således ett studentarbete på A-nivå och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

INNEHÅLL

INLEDNING	4
Syfte	4
Frågeställning	4
Avgränsning	4
MATERIAL OCH METOD.....	4
RESULTAT	4
Olika inhysningssystem.....	4
Individuella boxar	4
Gruppboxar.....	5
Utrymme – gruppställning	5
Psyksiska ändringar	5
Beteende störningar.....	5
Rörelsebehov	6
Skaderisk	6
DISKUSSION	6
Slutsats	8
SAMMANFATTNING	8
REFERENSER.....	8
Litteratur.....	8
Internet	9

INLEDNING

Det traditionella inhysningssystemet är ett stall med individuella boxar - främst för att det oftast är enklaste systemet på ett tävlingsstall (Nilsson, 2009). Hästar som är under träning har ett behov av vila och näring. I den individuella boxen kan hästen äta och vila i lugn och ro fast fortfarande har möjlighet att vara med i en flock, det vill säga med hästarna som står bredvid. Unghästar arbetar inte lika mycket som vuxna hästar under träning och därför skulle det vara lämpligt att ha gruppållningsboxar. Där får hästarna leva i en mer naturlig miljö dvs. i en flock tillsammans med andra hästar. Den unga hästen behöver motion för sin tillväxt, för att kunna utvecklas både psykiskt och fysiskt. (Attrell et al., 2002)

En god unghästutbildare är medveten om den unga hästens naturliga behov. Uppfödaren eller hästägaren har inte alltid kunskap att utbilda sina hästar själv och detta innebär att den unga hästen måste byta miljö relativt tidigt. Detta gör att hästägaren vill hästens bästa – möjlighet till bra foder samt plats att hästen kan röra på sig. (Fredricson & Andersson, 2006)

Nuförtiden har hästarna oftast inte möjlighet att leva i den naturliga miljön. Tyska och schweiz studier har visat att nästan 16 % av hästarna hysas i gruppboxarna (Rose-Meierhöfer et al., 2010). Oftast väljer hästägaren de individuella boxarna på grund av skaderisk hos häst (Werhahn et al., 2011). De individuella boxarna kan också orsaka stressrelaterade beteende för hästar när hästen inte kan utföra sina naturliga behov (Visser et al., 2008).

Syfte

Syfte med denna studie är att jämföra individuella boxar, gruppboxar och gruppållningsplatser för att ta reda på vilket som gynnar bäst den unga hästens psykiska hälsa.

Frågeställning

Hur påverkas unghästen psykiskt av olika inhysningssystem?

Är skaderisken större hos hästen vid uppstallning på gruppboxar?

Avgränsning

Studien är avgränsad till individuella boxar, gruppboxar och lösdrift och hur dessa gynnar unghästens mentala hälsa.

MATERIAL OCH METOD

Denna studie är en litteraturstudie. Databaser som används har varit Scopus och PubMed. Nyckelorden som används har varit: housing, housingsystem, young horses, horses, competitions horses.

RESULTAT

Olika inhysningssystem

Individuella boxar

Individuella boxar är det vanligaste sättet att hysa in hästar. I detta system känner hästägaren sig säkrare med tanke på risk för skador – minimalisera kontakt med andra hästar. I individuella boxar står hästen själv. Enligt djurskyddslagen bör box arean vara 9 m² till en häst med mankhöjd 1,60 - 1,70 m. Boxens bredd bör vara 2,5m. (Jordbruksverket, 2012 a)

Det individuella inhysningssystemet är enskilda boxar antingen inomhus eller utomhus. Det vill säga inneboxar eller uteboxar – hästarna står individuellt men har möjlighet att se omvärlden. Möjlighet till rörelsen och till kontakt med andra hästar är lägre än i gruppboxar eller grupphållningsplatser men tillgänglighet för hästar är bra. Individuella boxar passar för arbetande hästar. (Ventorp och Michanek, 2003)

Gruppboxar

Gruppbox betyder att två eller flera hästar står i en box (Visser et al., 2008). Utrymme för hästar i en gruppbox bör vara 100 % av arean i en individuell box per häst enligt djurskyddslagen (Jordbruksverket, 2012 a).

Gruppboxar kan finnas antingen i inomhus eller utomhus. Det är en större box där inhysas mer än en häst. I en gruppbox har hästarna bättre möjlighet att i kontakt med andra hästar. (Ventorp och Michanek, 2003)

Utrymme – grupphållning

Grupphållningsplats, lösdrift, främjar hästens naturliga beteende. Hästarna kan röra på sig fritt samt har kontakt med andra hästar. Det finns olika typer av grupphållning. Med detta system kan hästarna aktiveras med hjälp av placeringar av olika stimuli – vatten, foder och skydd placeras borta från varandra. (Rose-Meierhöfer et al., 2010)

Enligt djurskyddslagen ska en ligghall i en grupphållningsplats motsvara 80 % av arean från en individuell box för en vuxen häst det vill säga en häst som är äldre än 24 månader (Jordbruksverket, 2012 a).

Djurskyddslagen säger att hästen måste ha möjlighet till rasthage att hästen ska kunna röra sig fritt (Jordbruksverket, 2012 b).

Skillnaden mellan boxar och grupphållningsplatser är att hästarna kan röra sig fritt samt sysselsätta sig mer än i en box – hästarna är i kontakt med varandra samt dem själva kan bestämma om dem vill vara ute eller in i en ligghall eller en vindskydd. I en grupphållningsplats måste finnas en skydd mot vind och väder. (Ventorp & Michanek)

Psykiska ändringar

Beteende störningar

Visser et al. (2008) har studerat hur olika uppställningar påverkar den unga hästens hälsa. I studien användes de 36 stycken 2-åriga holländska varmblodiga hästar, 18 valacker och 18 ston. Hälften av hästarna blev uppstallade i individuella boxar (10,5 m²) och hälften i gruppboxar varav två hästar per box (48 m²). Det var första gången när hästarna blev uppstallade överhuvudtaget. Det togs blodprov på hästarna, puls mättes med ett mjukt elastiskt band för att kunna kontrollera hästarnas puls. Hästarna blev observerade dagligen. Undersökning gjordes under tolv veckors period. Hästarna utfodrades tre gånger om dagen med grovfoder. Under de tre första veckorna fick hästarna inte komma ut från sina boxar. Efter dessa tre veckor fick hästarna 20 minuters träning i skrittmaskin.

Resultat visade att alla hästarna åt 50 % till 65 % om tiden. Hästarna som var uppstallade i individuella boxar använde mindre tid att äta än hästarna i gruppboxarna (2 hästar i en box). Tiden som hästarna var uppmärksamma och sov eller slumrade var längre jämfört med hästarna som var uppstallade i gruppboxarna. (Visser et al., 2008)

Under de tre första veckorna visade hästarna i enskilda boxar mer beteendestörningar. De pillade på boxväggar och foderkrubbor samt gnäggade och frustade mer än hästarna i

gruppboxarna. Första veckan efter uppställning visade hästarna i enskilda boxar irritation, bland annat gödslade dem mer, och under andra och tredje veckan sparkade och gick dem runt i boxen betydligt mer än hästarna i gruppboxarna. (Visser et al., 2008)

Efter slutet av denna tolv veckors undersökning hade fyra av 18 hästar som var uppstallade i individuella boxar hade utvecklad en stereotypi i form av krubbitning. Åtta av hästarna visade vävning och fyra andra boxvandrade. Totalt 67 % av hästar i enskilda boxar hade utvecklat en beteendestörning under en tolv veckors period. Ingen av hästarna som var uppstallade i gruppboxar visade någon beteendestörning. (Visser et al., 2008)

Som slutsats i denna undersökning har de kommit fram till att hästarna i individuella boxar visade mer uppmärksamhet till miljö, försiktighet samt stressrelaterade ändringar i beteendet än gruppstallade hästar. Studien visar tydligt att hastiga ändringar i uppställning är stressigt för unghästar och kan resultera till beteendestörningar och onaturligt beteende. (Visser et al., 2008)

Rörelsebehov

I studien som genomfördes i Tyskland februari och mars 2008 samlades de information om olika gruppinhysningssystem genom att hästarna hade fri möjlighet att röra på sig. De fanns två olika typer av inhysningssystem. Den första var en stor hage (lösdrift) som innehöll hö på ett ställe samt ett vindskydd. Andra var ett aktivstall där hästarna fodrades individuellt och det fanns olika stationer – foder och vattnet var placerade en bit från varandra. (Rose-Meierhöfer et al., 2010)

I studien användes det hästar mellan 3-23 år. Det var blandat från varmlodiga hästar till ponnyer, tillsammans var det 26 hästar som användes i studien. Information samlades med hjälp av ”Pedometer” som satt fast på bakbenen – med hjälp av impulser kunde data samlas om hästarnas rörelse. (Rose-Meierhöfer et al., 2010)

Resultatet i denna studie visar att i ett aktivstall blev hästarna mer sysselsatta och därmed var mer aktiva. I hagen, alltså i lösdriften, hade hästarna lägre aktivitet jämfört med hästarna i ett aktivstall. (Rose-Meierhöfer et al., 2010)

Skaderisk

En studie (Meisfjord Jorgensen et al., 2009) som genomfördes i Norge och Danmark från september 2007 till mars 2008. Totalt användes det 66 hästar i åldrar 1-26 år. Hästarna delades grupper och en grupp innehöll 3-9 hästar. Grupptyperna var en flock med ston, en flock med valacker och en grupp med ston och valacker.

Veterinärerna kontrollerade skador på varje häst innan och under studien. Efter fyra till sex veckor började en utbildad observatör anteckna hästarnas beteende. Detta gjordes en timme på morgonen och en timme under eftermiddagen. Studiens resultat visar att det fanns ingen signifikant skillnad på de olika grupperna. Aggressivt beteende var lågt; 25 av 66 hästar var aldrig involverade i något aggressivt kontakt med andra hästar. Sex hästar visade aldrig aggressivt beteende under studien. Allmänt ville hästarna vara nära varandra. (Meisfjord Jorgensen et al., 2009)

DISKUSSION

Idag lägger man mycket vikt för prestation och resultat. Hästägaren och uppfödaren vill att tävlingshästarna presterar bra och därmed satsar på bra grundutbildning och tillridning – oftast hos en professionell ryttare. Detta gör att unghästarna flyttas till nya stallar för att börja

en helt ny period i sitt liv – unghästen kommer att utvecklas både på fysiskt som psykiskt. Tävlingshästar är värd mycket pengar och i samband med detta glömmar ibland de ansvariga människorna bort hästens naturliga behov det vill säga möjlighet till rörelse och kontakt till andra hästar. Okunskap om hästens naturliga behov hos hästägaren kan orsaka problem.

Med en individuell box har man bra översikt på hästarna – hästarna har inte kontakt med andra hästar och det lugnar oftast hästägaren som kan vara rädd för skador. Detta gör att unghästen inte får utföra sitt naturliga beteende – vara i en flock med andra hästar. Beteendestörningar blir allt vanligare och förståelsen för varför hästarna beter sig onaturligt i boxen finns inte tillräckligt mycket - speciellt inte för hur snabbt ändringarna händer. Enligt Visser et al. (2008) uppvisade 67 % av hästar i enskilda boxar visat beteendestörningar under tolv veckors period när hästar som var uppstallade i gruppboxar visade inga beteendestörningar under samma period. Under samma period hade hästarna i gruppboxar inte utvecklats någon typ av beteendestörning.

Visser et al. (2008) studie är väldigt extrem – hästarna stod inne oavbrutet under tre första veckor och efter detta fick dem komma ut 20 minuter dagligen. En sådan extrem fall är inte vardag – enligt djurskyddsbestämmelser är det olagligt att ha hästarna inne så lång tid (Jordbruksverket, 2012 b). Detta gör att Visser et al. (2008) studie kan ifrågasättas om den verkligen ger en realistisk bild om beteende störningar i enskilda boxar. Boxarnas storlek är också intressant att gemföra. De enskilda boxarna var 10,5 m² när gruppboxar med två hästar hade storlek 48 m². Detta gör att hästarna i gruppboxar hade större möjlighet till rörelse. När dessa punkter kollas närmare gör det inte studiens trovärdighet särskild stor.

Ändring från flockliv till enskilda boxar är stor men dagliga utevistelse och motion underlättar den unga hästens liv att vänja sig till det nya livet i den enskilda boxen. Gruppboxar ger mer möjlighet att vara i den flock liv längre och med hjälp av detta är den unga hästen psykiskt lugnare (Visser et al., 2008).

Hästen är ett flockdjur och i naturen är den van vid att röra på sig för att söka efter föda. Gruppboxar och lösdrift gynnar hästens naturliga behov - redan två hästar bildar en flock. Med hjälp av en lösdrift kan man stimulera hästarna att röra på sig. Enligt Rose-Meierhöfer et al. (2010) är hästarna mer i rörelse i en väl stimulerande lösdrift. Två hästar tillsammans bildar en flock så att uppnå bättre livskvalitet hos häst är antligen inte komplicerad. Antingen gruppboxar eller utevistelse med en annan häst gynnar den unga hästens psykiska välbefinnande.

Den unga hästen är van vid sin hemmamiljö – oftast i detta fall är dem med i en flock med andra hästar. Stora ändringar så som att flytta till stallet med en individuell box samt hagvistelse själv i paddocken gör att det psykiska hälsa sätts på prov. Enligt Visser et al. (2008) utvecklade 67 % av hästarna beteendestörningar under en 12 veckors period. Studien är väldigt extrem; unghästar som aldrig innan varit uppstallade ställs in till individuella boxarna utan möjlighet till hagvistelse eller annan typ av motion. Detta gynnar inte god hästhållning med tanke på att enligt djurskyddslagen bör hästen ha möjlighet att röra sig fritt (Jordbruksverket, 2012 b).

Några hästägaren ser hästens gruppållning som en stor skaderisk (Werhahn et al., 2011). Hästägaren använder oftast mycket pengar för sin häst och detta gör att hästägaren är rädda om sina hästar. Enligt Meisfjord Jorgensen et al. (2009) studien visar att hästar som lever i en flock har ingen större skaderisk. Aggressivbeteende var lågt under studien 25 av 66 hästar visade aldrig aggressivitet mot andra hästar – hästarna har koll på rangordning i flocken. Detta resultat kan överaska många som håller på med hästar. Om studien gjorts av Meisfjord Jorgensen et al. (2009) kollas närmare och speciellt raser och hästar som används i studien – hästarna hade levt i en flock tidigare så för dem var situationen normal.

Resultat för skaderisker i gruppållning skulle troligtvis vara annat med hästar som har levt sitt liv i en enskild box samt utevistelsen ensam i en paddock. De hästarna skulle möjligtvis ha svårare att leva i en flock lika lugn som hästarna i Meisfjord Jorgensen et al. (2009) studien. Detta skulle troligtvis göra skaderisken större.

Slutsats

Slutsatsen med denna studie är att den unga hästen mår psykiskt bäst i en miljö som är nära dennes naturliga miljö - en flock med andra hästar med möjlighet till rörelse. Skaderisken blir inte betydligt större om hästarna får vara i kontakt med varandra.

SAMMANFATTNING

Det traditionella inhysningssystemet är ett stall med individuella boxar - främst för att det oftast är enklaste systemet på ett tävlingsstall. I den individuella boxen kan hästen äta och vila i lugn och ro fast fortfarande har möjlighet att vara med i en flock, det vill säga med hästarna som står bredvid. Unghästar arbetar inte lika mycket som vuxna hästar under träning och därför skulle det vara lämpligt att ha gruppållningsboxar. Den unga hästen behöver motion för sin tillväxt, för att kunna utvecklas både psykiskt och fysiskt till en vältränad tävlingshäst.

Uppfödaren eller hästägaren har inte alltid kunskap att utbilda sin unghäst och därför lämnar sin häst till ett utbildningsstall. En bra unghästutbildare är medveten om den unga hästens naturliga behov. Fast nuförtiden ha inte hästarna så stor möjlighet att leva i den naturliga miljön. Studierna har visat att bara 16 % av hästarna hysas in i en gruppbox. Detta är oftast på grund av att hästägaren är rädd för skador.

Sextiosju procent av unghästar visar beteendestörningar efter en tolv veckors period vid uppställning av individuella boxar. Samtidigt när hästar uppställade i gruppboxar under samma period visade ingen typ av beteendestörningar.

Med hjälp av lösdrift kan hästarna aktiveras till mer naturliga miljö – söka efter föda och röra sig fritt. Hästarna som lever i en flock har inte visat än större risk för skador (Meisfjord Jorgensen et al., 2009).

Det är en stor ändring i den unghästens liv när den kommer in till ett utbildningsstall och för att gynna den unga hästens mentala hälsa räcker det med att små ändringar. Egentligen bara att hästen har möjlighet att vara i en flock.

Slutsatsen med denna studie är att den unga hästen mår psykiskt bäst i en miljö som är nära dennes naturliga miljö - en flock med andra hästar med möjlighet till rörelse. Skaderisken blir inte betydligt större om hästarna får vara i kontakt med varandra.

REFERENSER

Litteratur

- Attrell, B. Björnhag, G. Dalin, G. Furugren, B. Philipsson, J. Planck, C. Rundgren, M. 2002. *Hästens biologi, utfodring och avel*. Natur och Kultur, Vällingby.
- Fredricson, J. Andersson, I. 2006. *Utbildning av den unga hästen*. Forma Publishing Group AB, Spanien.
- Kathalijne Visser, E. Andrea D. Ellis, Cornelis G. Van Reenen. 2008. *The effect of two different housing conditions on the welfare of young horses stabled for the first time*. Applied Animal Behaviour Science. Vol 114: 521-533.

Meisfjord Jorgensen, G. H. Borsheim, L. Mejdell, C. M. Sondergaard, E. Boe, K. E. 2009. *Grouping horses according to gender – Effects on aggression spacing and injuries*. Applied Animal Behaviour Science. Vol 120: 94-99.

Nilsson, T. 2009. *Olika inhysningssystem och hur de påverkar hästarna*. Examensarbete för lantmästarprogrammet inom djurbiologi, SLU, Alnarp.
http://stud.epsilon.slu.se/563/1/nilsson_t_091026.pdf

Rose-Meierhöfer, S. Dr, Klaer, S. MSc, Ammon, C. Dr, Brunsch, R. Prof, Dr, Hoffman, G. DVM. 2010. *Activity Behavior of Horses Housed in Different Open Barn Systems*. Journal of Equine Veterinary Science. Vol 30: 624-634.

Ventorp, M. Michanek, P. 2003 *Att bygga häststall*. Institutionen för Jordbrukets Biosystem och Teknologi, Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp.

Werner, H. MSc, F. Hessel, E. Prof Dr, F.A. Van den Weghe, H. Prof Dr Ir. 2011. *Competition Horses Housed In Single Stalls (II): Effects of Free Exercise on the Behavior in the Stable, the Behavior during Training, and the Degree of Stress*. Vol 32: 22-31.

Internet

Jordbruksverket, 2012 a. Mått i stall och byggnader
<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/hastar/mattistallochbyggnader.4.1cb85c4511eca55276c80002425.html> Hämtad 2012-03-18

Jordbruksverket, 2012 b. Utevistelse och betesgång för hästar
<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/hastar/utevistelseochbetesgang.4.1cb85c4511eca55276c80002316.html> Hämtad 2012-04-14